

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL SEIMO NUTARIMO „DĖL ILGALAIKIO TVARAUS VIEŠOJO SEKTORIAUS
DARBUOTOJŲ DARBO UŽMOKESČIO FINANSAVIMO IKI 2025 METŲ
STRATEGIJOS PATVIRTINIMO“ PROJEKTO (TAP-19-630) (19-4699)**

2019-04-24 Nr. NV-1145

Vilnius

Projekto rengėjas – Vyriausybės sudaryta komisija Ilgalaikio tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategijos (toliau – Strategija) projektui parengti (Komisijos pirmininkas – Vyriausybės kanclerio pirmasis pavaduotojas Deividas Matulionis).

Pagrindiniai Strategijos tikslai:

- mažinti atskirų viešojo sektoriaus sričių darbuotojų darbo apmokėjimo disproporcijas;
- užtikrinti socialiai teisingesnį viešojo sektoriaus darbuotojų darbo apmokėjimą, kad darbo užmokesčio dydis priklausytų nuo darbo pobūdžio, darbo funkcijų sudėtingumo ir apimties, atsakomybės už funkcijų atlikimą, einamų pareigų ypatumų, asmens profesinio lygio ir kvalifikacijos;
- užtikrinti tvarų ir ilgalaikį viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio augimą, atsižvelgiant į Lietuvos ekonominio vystymosi tendencijas, ypač į infliacijos ir ekonominio produktyvumo pokyčius, taip pat siejant darbo užmokesčio didinimą su sektorių efektyvumo didėjimu ir gerėjančia paslaugų gyventojams kokybe.

Projekto esmė:

Strategijoje pateikiama esamos situacijos apžvalga (viešojo sektoriaus darbo apmokėjimo reglamentavimas, analizė, darbo užmokesčio palyginimas tarptautiniame kontekste), įvardijamos pagrindinės atskirų sektorių – viešojo valdymo, švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, socialinės apsaugos – efektyvumo ir finansavimo problemos, bei pateikiami principai ir konkretūs pasiūlymai 2020 m. ir vėlesniam laikotarpiui iki 2025 m.:

1. Padidinti mažiausias biudžetinių įstaigų darbuotojų algas užtikrinant, kad:

- už aukštesnės kvalifikacijos darbą būtų mokamas didesnis darbo užmokestis;
- mažėtų disproporcijos tarp skirtingų lygių (A, B, C), skirtingų grupių pareigybių pareiginės algos koeficientų;
- mažėtų darbo užmokesčio atotrūkis tarp vadovaujančių ir žemesnes pareigas einančių darbuotojų;
- atitiktume Europos socialinės chartijos nuostatas dėl minimalaus darbo užmokesčio:

ir mažiausia kvalifikuoto darbuotojo pareiginė alga (jos pastovioji dalis) 2020 m. sudarytų ne mažiau kaip 50 proc. einamųjų metų šalies VDU ir padidėtų pareiginės algos koeficientų skirtumai tarp skirtingų lygių, grupių pareigybių, o 2025 m. – ne mažiau kaip 60 proc. einamųjų metų šalies VDU ir proporcingai padidėtų skirtingų lygių, grupių darbuotojų pareigybių minimalūs koeficientai bei tam tikru procentu (10-15 proc.) padidėtų ir maksimalūs skirtingų lygių, grupių darbuotojų pareigybių koeficientai.

Konkretūs pasiūlymai dėl koeficientų nustatymo galėtų būti numatomi nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje, vėliau sutartus dydžius įtvirtinant įstatymuose.

2. Numatyti atskirų sektorių darbuotojų darbo užmokesčio didinimą:

- nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. ir nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. mokytojų (bendrojo ugdymo, neformaliojo švietimo, profesinio mokymo) pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus padidinti po 10 proc. ir siekti, kad 2025 m. mokytojų VDU sudarytų 130 proc. šalies VDU;
- sparčiau didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų darbo užmokestį, siekiant kad išnyktų atotrūkis nuo bendrojo ugdymo mokytojų darbo užmokesčio. Nuo 2020 m. sausio 1 d. siūloma padidinti 15 proc., o nuo 2021 m. sausio 1 d. – 13 proc.;
- nuosekliai didinti švietimo pagalbos specialistų (įskaitant mokyklų bibliotekininkus), mokyklų vadovų ir kitų pedagoginių darbuotojų darbo užmokestį;
- sudaryti sąlygas nuosekliai didinti dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų darbo užmokestį, nuo 2020 m. kasmet didinant etatinį (bazinį) darbo užmokestį ne mažiau kaip 10 proc., ir siekti, kad 2025 m. šių darbuotojų VDU sudarytų 150 proc. šalies VDU;
- 2020 m. įgyvendinti sveikatos sistemos šakos kolektyvinės sutarties nuostatas – siekti, kad gydytojų VDU (bruto) 2020 m. antrojo pusmečio pradžioje būtų ne mažesnis kaip 3 250 eurų, slaugytojų – ne mažesnis kaip 1 625 eurais. Ateityje išlaikyti tvarią gydytojų ir slaugytojų darbo užmokesčio didinimo proporciją – užtikrinti, kad iki 2025 m. gydytojų darbo užmokestis bus lygus 3 VDU, o slaugytojų – 1,5 VDU (skaičiuojant einamųjų metų VDU);
- sudaryti sąlygas nuosekliai didinti kitų asmens sveikatos ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistų, teismo psichiatrų ekspertų ir teismo medicinos ekspertų darbo užmokestį;
- 2020 m. ne mažiau kaip 15 proc. padidinti kultūros ir meno darbuotojų darbo užmokestį, o po to kasmet didinti po 5-7 proc., užtikrinant, kad iki 2025 m. kultūros ir meno darbuotojų vidutinis darbo užmokestis priartėtų nei einamųjų metų VDU;
- 2020 m. 15 proc. padidinti socialinių darbuotojų darbo užmokestį ir 12 proc. padidinti individualios priežiūros personalo darbo užmokestį, po to kasmet jį didinti atitinkamai po 15 ir 10 proc. ir siekti, kad socialinių paslaugų srities darbuotojų vidutinis darbo užmokestis iki 2025 m. priartėtų prie šalies VDU, taip pat spartesniu tempu didėtų socialinių darbuotojų darbo užmokestis ir iki 2025 m. pasiektų 120 proc. VDU.
- 2020 m. apie 12 proc. padidinti vidaus tarnybos sistemos statutinių valstybės tarnautojų žemiausių 13–15 pareigybių grupių minimalius pareiginės algos koeficientus, o iki 2025 m. padidinti minimalius pareiginės algos koeficientus 6–15 pareigybių grupių darbuotojams;
- sistemiškai peržiūrėti valstybės politikų, valstybės pareigūnų bei teisėjų darbo apmokėjimo nuostatas siekiant išlaikyti jų proporcingumą su kitų įstatymų nuostatomis, įvertinant ir atitinkamų pareigybių hierarchiją, darbo sudėtingumą bei atsakomybės lygį;
- užtikrinti subalansuotą darbo užmokesčio santykį tarp atitinkamų grandžių teismų ir prokuratūrų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo – Generalinės prokuratūros, apygardos teismo – apygardos prokuratūros, apylinkės teismo – apylinkės prokuratūros) teisėjų ir prokurorų darbo užmokesčio – skirtumai turėtų būti ne didesni nei iki 7 proc.;
- atsižvelgiant į rinkos priežiūros institucijų (Konkurencijos tarybos, Viešųjų pirkimų tarnybos, Ryšių reguliavimo tarnybos) sprendžiamų klausimų svarbą, sudėtingumą ir poveikį šalies ekonomikai ir konkurencingumui ir siekiant išlaikyti aukštos kompetencijos specialistus, atitinkamai didinti šių institucijų vadovų ir valstybės tarnautojų darbo užmokestį, kad jis atitiktų einamas pareigas ir tenkančią atsakomybę.

3. Nustatyti, kad **didžiausias leistinas skirtumas** tarp viešojo sektoriaus įstaigos vadovo ir toje įstaigoje dirbančių darbuotojų darbo užmokesčio vidurkio **neturėtų 2021 m. viršyti 5 kartų**, o iki 2025 m. darbo užmokesčio skirtumas neturėtų viršyti 4 kartų.

4. Atsižvelgiant į tai, kad šalia pastoviosios pareiginės algos dalies darbuotojams gali būti mokama kintamoji dalis, kuri turi būti išimtinai skatinamoji ir skiriama už pasiektus darbo rezultatus, tikslinga **pareiginės algos kintamąją dalį iki 2021 m. sumažinti nuo 50 proc. iki 30 proc.** (atitinkamai padidinant pareiginės algos koeficientų viršutinės ribas) bei užtikrinant, kad šios nuostatos įsigaliojimo metu nei vienam darbuotojui, kuriam buvo nustatyta pareiginės algos kintamoji dalis, nesumažėtų tais metais jo gaunamas darbo užmokestis.

5. **Pareiginės algos bazinį dydį išlaikyti** viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio pagrindu ir numatyti jo atkūrimo ir didinimo mechanizmą:

- **per 2 metus (2020–2021 m.) atkurti iki ekonominės krizės buvusį bazinį dydį** (183 eurai), konkretų dydį kasmet stengtis suderėti nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje;
- **atkurtą iki ekonominės krizės buvusį bazinį dydį kasmet didinti 2 proc.** (nesvarbu, kokia infliacija), **paliekant teisę nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje išsiderėti didesnį bazinio dydžio augimą**, tačiau bendra šio dydžio suma negalėtų būti didesnė nei praėjusių 2 metų ir prognozuojamas einamųjų metų šalies VDU augimo vidurkis, įvertinus praėjusių 2 metų ir prognozuojamą einamųjų metų šalies ūkio produktyvumo augimo vidurkį. Indeksavimo schema nebūtų taikoma ekonominės recesijos sąlygomis. Bazinis dydis galėtų būti mažinamas tik išimtinu atveju, kai iš esmės pablogėja valstybės ekonominė ir finansinė būklė.

6. Įstatymų lygmeniu **reglamentuoti viešųjų įstaigų**, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė arba kai valstybė ar savivaldybė turi daugumą balsų visuotiniame dalininkų susirinkime, vadovų ir **darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygas** ir minimalius bei maksimalius darbo užmokesčio dydžius (išskyrus aukštąsias mokyklas).

7. Užtikrinti, kad, didinant vieno sektoriaus darbuotojų darbo užmokestį, atitinkamai būtų skiriamas finansavimas darbo užmokesčiui padidinti ir analogiškos specialybės darbuotojams, kurie dirba kitų sektorių finansuojamose įstaigose (pvz., sveikatos priežiūros darbuotojų, dirbančių kalėjimų įstaigose, sveikatos priežiūros įstaigose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Vidaus reikalų ministerija, ar socialinės globos įstaigose, socialinių darbuotojų, dirbančių sveikatos priežiūros įstaigose, kultūros darbuotojų, dirbančių švietimo įstaigose, ir kita).

8. Įvesti papildomą skatinamąjį atlyginimų didėjimo komponentą – sektorinius (sisteminius) kokybinius rodiklius (angl. benchmark), už kurių pasiekimą būtų didinami atitinkamam sektoriui skiriami asignavimai darbo užmokesčio fondui ir taip užtikrinta galimybė sektoriaus darbuotojams mokėti papildomas skatinamąsias premijas (pavyzdžiui, vadinamąjį tryliktąjį atlyginimą). Rodikliai turėtų būti nustatomi Vyriausybės, juos aptarus su socialiniais partneriais. Sistemą pradėti taikyti nuo 2020 m. pasirinktose bandomosiose srityse, tarp jų – sveikatos apsaugos, valstybės tarnybos ir švietimo.

9. Skatinti socialinius partnerius sudaryti nacionalines ir šakos kolektyvines sutartis.

10. Numatyti atskirų sektorių efektyvumo didinimo ir kitas priemones.

Strategijoje numatyta, kad prioritetinėmis laikomos priemonės, kurios įgyvendina pasiūlymus dėl mažiausių pareiginių algų didinimo, atskirų viešojo sektoriaus sričių darbuotojų darbo apmokėjimo disproporcijų mažinimo, bazinio dydžio atkūrimo ir indeksavimo, papildomo skatinimo už pasiektus sektorinių viešųjų paslaugų gerinimo rodiklius.

Strategijos įgyvendinimą koordinuotų Vyriausybė, pagal kompetenciją dalyvautų ministerijos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir (ar) organizacijos, socialiniai partneriai. Įgyvendinimo pažangos stebėseną atliktų Vyriausybės įgaliota institucija. 2022 m. būtų atliktas Strategijos įgyvendinimo rezultatų tarpinis vertinimas.

Strategijai įgyvendinti papildomų lėšų poreikis 2020 m.: iš valstybės biudžeto – daugiau kaip **130 mln. eurų**, iš PSDF biudžeto – **150 mln. eurų**. Lėšų poreikis, susijęs su pareiginės algos bazinio dydžio padidiniu, galės būti apskaičiuotas, atsižvelgiant į derybų dėl Nacionalinės kolektyvinės sutarties rezultatus (lėšų poreikis pareiginės algos baziniam dydžiui padidinti 1 euru – apie 20 mln. eurų per metus).

Derinimas: įvyko 9 Komisijos posėdžiai. Įvertinos Komisijoje dalyvavusių ministrų (FM, KM, SAM, SADM, ŠMSM, VRM, TM), Seimo narių, profesinių sąjungų ir Lietuvos savivaldybių atstovų pateiktos pastabos ir pasiūlymai.

Lietuvos socialdemokratų frakcija, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija ir Lietuvos profesinės sąjunga „Solidarumas“ pateikė pasiūlymų, susijusių su dideliu papildomu lėšų poreikiu. Šie pasiūlymai į Strategijos projektą nebuvo įtraukti: numatyti konkrečias nuostatas dėl mokesčių perskirstymo (2020 m. – 32 proc. BVP, o 2022 m. – 34 proc. BVP (dabar – 31,2 proc.), dėl žymiai spartesnio pareiginės algos bazinio dydžio atkūrimo (nuo 2020 m. BD padidinti nuo 173 iki 183 eurų arba 2020 m. nustatyti 180 eurų, 2021 m. – 183 eurų BD) ir išipareigojimo bazinį dydį didinti atsižvelgiant į infliaciją. Taip pat buvo siūloma, kad mažiausia kvalifikuoto darbuotojo pareiginė alga 2020 m. sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. šalies VDU, 2025 m. – 70 proc. einamųjų metų šalies VDU (Strategijoje 2020 m. numatyta 50 proc. šalies VDU, 2025 m. – 60 proc. šalies VDU), o minimalus kvalifikuoto darbuotojo pareiginės bazinės algos koeficientas būtų ne mažesnis nei 5. Profesinių sąjungų nuomone, Strategijos laikotarpis iki 2025 m. yra nepriimtinas, kadangi 2020 m. yra paskutiniai metai, kuriais ši Vyriausybė gali prisiimti ir įgyvendinti naujus išipareigojimus.

Projektas buvo pateiktas derinti visoms ministerijoms. Aplinkos ministerija, Energetikos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Susisiekimo ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Vidaus reikalų ministerija ir Žemės ūkio ministerija pastabų neturėjo. Seimo nutarimo projektas patikslintas atsižvelgiant į Finansų ministerijos, Kultūros ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Teisingumo ministerijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Įvertintos Krašto apsaugos ministerijos ir Policijos departamento įžvalgos ir pastebėjimai.

Derinimo metu buvo gauta akademinės bendruomenės pastabų ir pasiūlymų, organizuoti du papildomi susitikimai su dėstytojų ir mokslininkų atstovais, po kurių Strategija patikslinta, numatant, kad dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų darbo užmokestis nuo 2020 m. bus didinamas po 10 proc. (akademinė bendruomenė siūlo kasmet didinti po 20 proc.).

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome svarstyti Vyriausybės pasitarime ir teikti svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt